

MÄNGEN

Nr 3/78

LÄTT BLANDAT FRÅN BRUKEN KOSTA · BODA · ÅFORS · JOHANSFORS · SKRUV · MÅLERÅS

ANN WÄRFF har gjort glasbilden som pryder vårt omslag i detta nummer. Det är en bild av glas i olika etstekniker och innehåller i sig själv bilder, som du ser.

Den här glastavlan handlar om en kvinna som är pryltokig. Med alla fyra benen är hon på väg till prylen - skålen. Anns tavla, fotograferad med skogen som bak-

grund, var med på den separatutställning som Ann hade i Tokyo.

Läs mera om Ann i Japan på annan plats i Mängen.

PRESSTOPP · PRESS

Läs vad VD Erling Karlström säger om den spruckna fusionen . . .

— I den nya situationen är det viktigt att vi snabbt stryker ett streck över den period som varit och koncentrerar alla våra krafter på att hävda Kosta Boda

(Se sid. 3)

Studiecirklar om GLASETS HISTORIA

I höst börjar man studera »glasets historia» i studiecirklar. Man skall faktiskt hålla på med olika projekt fram till våren 1981. Då skall resultatet av den tidigare studiefliten presenteras vid bl.a. temadagar i bruksorterna.

Det är Åke Pettersson från ABF i Lessebo som »importerat» idén från Mellannorland (där man samlade upp gamla skogsarbetarminnen) och omsatt den till ett projekt om glas, människor och miljö.

Projektet skall omsättas av Fabriksarbetarförbundet tillsammans med ABF och har fått namnet I GLASRIKET — människan — miljön — framtiden.

Man har redan satt igång. » - Jag uppmanar alla att ställa upp i forskningsprojektet I GLASRIKET. Det handlar inte bara om glasarbetarna utan om hela bygdens chanser att överleva. » Så drastiskt uttrycker sej Fabriks förbundsordförande Enar Ågren vid starten av projektet. Rekryteringen av cirkelmedlemmar på-

går och redan finns ett tiotal cirklar klara, flera kommer. Det blir minst en cirkel på var bruksort. Enar Ågren sade också: » - Projektet kommer att få utomordentlig betydelse för Glasriket. Här får vi möjligheter att se tillbaka hur glas-

arbetarna burit upp bygden och det är hög tid att ta tillvara det rika material som finns.

Dokumentationerna syftar inte bara till att bevara det gamla. Man skall också samla in material om hur dagens situation vuxit fram, hur kriserna uppstod och inte minst hur man tror att framtiden skall klaras.

Man skall alltså arbeta i studiecirklar som skall försöka hitta material av intresse från protokoll, fotoalbum, människominnen mm. Till sin hjälp har man Gunnar Silléns bok »Stiga vi mot ljuset» och Sven Lindquists bok »Gräv där du står». Landsantikvarie Lars Thor och f.d. landsantikvarien Jan-Erik Anderbjörk har ställt sig till förfogande som rådgivare till forskningsprojektet. En två dagar lång upptaktskonferens har man haft i Emmaboda. Dit kom ett 40 - tal deltagare, innehållande representanter för bl.a. olika åldersgrupper. Författaren Gunnar Sillén medverkade liksom landsantikvarierna Lars Thor och Jan-Erik Anderbjörk.

Tidsplanen för projektet ser ut så här: Hösten 1978 och våren 1979 arbetar studiecirkelarna.

Hösten 1979 och våren 1980 blir det sammanställning och redigering av det material som cirkelarna samlat in.

Hösten 1980 eventuell produktion av grammofonskiva, bokutställning, film och dylikt.

Våren 1981 slutligen, presentation av arbetsresultaten och eventuella produktions vid Svenska Fabriksarbetarförbundets kongress samt temadagar på bruksorterna.

Sist man gjorde en dokumentation av glasbygderna var på 40 - talet, då Kronobergaren och Smålands Museum samt Nordiska Museet gått samman. Då blev resultatet en bok, redigerad av Jan-Erik Anderbjörk, som innehöll korta uppsatser författade av glasarbetare.

Det är hög tid alltså, att skriva historia igen.

De belönade från vänster: Gunnar Nygren, Vivi Friberg, Susanne Johansson, Håkan Flo och Jörgen Jakobsson.

Förslagskommittén

Nu har man jobbat flitigt i förslagskommittén. Inte mindre än 17 olika förslag hade man att gå igenom. Fem av dem blev belönade.

Totalt har man i kommittén haft inte mindre än 83 förslag uppe till behandling. Hur många av dessa som blivit belönade kan Mängden inte på rak arm tala om, men det är åtskilliga. Lönsamt har det också varit för dem som kommit med klyftiga idéer, det har vi ju läst i Mängden genom tiderna.

Den här gången får vi gratulera Gunhild Sinnemark och Susanne Johansson som tillsammans belönas för ett förslag om »hantering av blåstringsdamm» med ett-hundra kronor vardera.

Vivi Friberg föreslog »avskärningsplåt vid kylugn i nya hyttan» och belönades med 150 kronor.

Gunnar Nygren har hittat på »avgasspjäll som ger förbättrade regleringsmöjligheter». Det blev 500 kronor för den idén. Grattis.

Ny »skärtång för stora navlar», som fungerar som en skärsax, har Jörgen Jakobsson hittat på. Han gratuleras till de 500 kronorna.

Håkan Flå har bland flera förslag fått idén för »vändled till tunga gjutformar» belönad. Håkan har tidigare föreslagit att man skall använda gångjärn till formar så förslagen sammanfaller delvis, men 250 kronor är inte dumt att ha.

Till sist kommer den ständiga uppmärksamheten från Förslagskommittén: Hitta på något själv! Det kan vi alla tjäna på.

Ja, gör det, instämmer Mängden.

M Ä N G E N

Kosta Boda AB, 360 52 KOSTA
utgiven i oktober 1978.

REDAKTIONEN:

Redaktör Ove Alström

Redaktionskommittén

Bernt Axelsson

Hans Israelsson

Pat Johansson

Gunnel Lorentz

Gunilla Persson

Tommy Ragnarsson

Ansvarig utgivare

Erling Karlström

MÄNGDEN ISSN 0345-8261

Kommuniké

På grund av olika uppfattningar angående tillämpningen av värderingsprinciper vid AB Orrefors Glasbruk har Incentive AB och Upsala Ekeby AB överenskommit om att icke fullfölja överlåtelsen. Orrefors Glasbruk kommer sålunda även i fortsättningen att vara ett helägt dotterbolag till Incentive. Parterna har överenskommit att undersöka möjligheterna för samarbete i andra former.

ERLING KARLSTRÖM:

Vi har just fått beskedet att Upsala Ekebys övertagande av Orrefors ej kommer att fullföljas. Detta innebär att det samordningsarbete som inleddes den 1 september har avbrutits.

Kosta Boda och Orrefors går sina egna vägar igen och vi befinner oss i princip i samma situation som före den 1 juli.

Det är så här kort efter beskedet svårt att värdera betydelsen av beslutet. På lång sikt skulle utan tvekan ett samarbete mellan de båda företagen ha betytt ökad slagkraft för svenskt glas ute på världsmarknaden.

I den nya situationen är det nu viktigt att vi snabbt stryker ett streck över den period som varit och koncentrerar alla våra krafter på att hävda Kosta Boda och på att vidmakthålla initiativet på marknaden.

Vi behöver nu arbetsro för att kunna ägna oss åt produktion och försäljning i första hand. Det är min förhoppning, att vi alla skall ha ork och entusiasm att ställa upp och lösa våra akuta problem samtidigt som vi följer upp och reviderar våra långsiktiga planer och projekt och fastställer vårt åtgärds- och handlingsprogram för 1979.

Kosta den 20 oktober 1978

Erling Karlström

ORGANISATORISKA FÖRÄNDRINGAR INOM MARKNADS- AVDELNINGEN

Från och med den 15 augusti har vissa förändringar genomförts inom marknadsfunktionen. Bob Söderlund är från denna tidpunkt också ansvarig för marknadsföringen av Royal Krona och för den samordning som kan ske. Royal Krona

har även fortsättningsvis kvar sin egen säljorganisation. Denna planeras att flyttas över till lokalerna i Kosta så snart förhandlingar med facket har slutförts.

I samband med denna omorganisation har också nya sortiment tillförts Kosta Boda och Royal Krona. Sålunda har Boda Smide överflyttats från specialektorn till glassektorn och ingår alltså i Kosta Bodas kollektion.

Från augusti ingår också Reijmyres kollektion av bruksglas i Boda-kollektionen och figurkollektionen från samma bruk i

Royal Krona-sortimentet. Tillverkningen sker även fortsättningsvis i Reijmyre. De båda sortimenten från Reijmyre beräknas år 1979 ge ett försäljningstillskott av 4 - 5 Mkr för Kosta Boda och Royal Krona tillsammans.

Royal Krona har också från i höst ett samarbete med Gefle Porslinsfabrik på så sätt att Royal Krona - säljaren på södra Sverige även säljer Gefle Porslinssortimentet och att Gefle - säljaren säljer Royal Kronans sortiment på motsvarande sätt på Norrlandsdistriktet.

Fabriksklubb 4 i Boda 60 år

I Boda Nya Skola firade man i lördags, den 21 oktober, 60-årsjubileet av Fabriksklubb 4.

Med bland firarna fanns Martin Svensson, 82 år, som var med om att starta klubben.

Det antyder att 60 år inte är någon särskilt lång tid, men ändå — vilken oerhörd utveckling som skett av samhället och Industrin.

FACKFÖRENINGEN BILDAS

Det var i Bodas gamla skola på Kärragärdevägen som facket bildades på impuls från Johansfors närmast. Då skrev man 1907.

Sammanträdet hölls i allra största hemlighet men det knapphändiga protokollet finns bevarat och är värt att citera:

»Protokoll fört vid sammanträde med Sv. Grof- och fabriksarbetarförbundets avd. No 343 i Boda den 8 september 1907.

§ 1

Mötet öppnades av en kommitté från Johansfors avd No 227.

§ 2

Kommittén uppläste förbundets stadgar, vilka godkändes till alla delar.

§ 3.

Mötet beslutade att bilda en avdelning av Svenska Grof- och fabriksarbetarförbundet med anslutning till förbundet fr. o.m. den 8 september 1907.

§ 4.

Mötet bestämde en inträdesavgift av 2 kr för hel och 1 kr för halvt betalande medlem. Och kontingenten till 40 öre för hel och 20 öre för halvt betalande medlem.

§ 5

Till styrelse i avdelningen valdes: ordf. Johan Winst, kassör och korrespondent Fritjof Franzén, sekreterare Carl Ericsson, vice ordf. Frans Johansson, uppbördsman Axel Ottosson och till revisorer Carl Eckerström, C.J Carlsson och Thomas Hjältn.

Justeras Boda den 8 sept. 1907
Johan Winst Carl Ericsson
ordf. sekreterare

KRIS OCH UPPLÖSNING

Den första fackföreningen kom att leva bara några år. På Boda låg arbetet nere under senare delen av 1908 och början av 1909. Fackföreningen tillsatte en kommitté som gick till bruket och frågade om man kunde få arbete.

I slutet av 1909 och i början av 1910 blev det ett dramatiskt skede i fackets historia, som skulle sluta med dess upplösning.

Man tillsatte en kommitté som hade i uppdrag att fråga bruksledningen om det blev bättre med arbete om man slopade fackföreningen. Den 11 feb 1910 rapporterade de » — man på kontoret direkt yttrat att det är för föreningens

Här är tre veteraner i Bodafacket: Rickard Müller, ordf. 1956 - 72, Oile Andersson, ordf. 1972 - 77, och Martin Svensson, som varit uppbördsman bland andra funktioner, och var med från starten 1918.

skull, att det är så mycket arbetslöshet rådande, samt att de ej vågar lägga på lager varken av glas eller ved, eftersom de är oroliga att strejk utbryter.»

17 februari hölls sista sammanträdet och trots att det inte finns något antecknat om att upphöra, så var det vad som skedde. Då facket upphörde lovade bruksledningen arbete i 10 månader om året och det ser ut som om detta löfte infriats. Därmed hade ändå fackföreningen haft betydelse.

Boda fick nya ägare efter första världskriget, den gamla patriarkaliska tiden var slut.

DEN NYA FACKFÖRENINGEN

Den nya fackföreningen bildades den 20 maj 1918 och det är alltså detta jubileum som nu firats. Till ordförande valdes Gunnar Andersson, till sekreterare Gottfrid Carlsson, till uppbördsman Thomas Hjelm och till kassör Axel Ottosson. Samlingslokalen blev Verdandis lokal, som 1922 övertogs av en nybildad Folkets hus förening.

1921 fick Boda sin enda verkliga konflikt. Också då var det synnerligen kritiskt för hela den svenska glasnäringsen. LO meddelade att avtalsförhandlingarna strandat. Arbetsgivarna hade begärt en lönesänkning med 20 procent, dessutom skulle man inte vidare betala någon ersättning för bräck- och massafel. Det blev en lång konflikt som slutade först i augusti efter en uppgörelse mest efter arbetsgivarens villkor.

Den nuvarande styrelsen består av ordf. Åke Augustsson, vice ordf. Åke Karlsson, sekr. Lennart Karlsson, kassör Tord Bråneus samt Josef Franciscs.

60-ÅRSJUBILEUM

I Skuggan av den aktuella glaskrisen fick man alltså fira sitt jubileum. Det blev ändå en glad fest i Boda Nya Skola. Fackföreningen på en liten industriort, som Boda, hänger intimt samman med orten. Det avspeglade sej vid jubileet, »hela Boda var där».

Blomsterhyllad blev en trio veteraner med 82-åriga Martin Svensson främst, Rickard Müller och Oile Andersson. Senast i raden av ordföranden är Åke Augustsson och han har under föreningens livstid haft 12 föregångare.

Till jubileet kom riksdagskvinnan Lena

Öhrsvik från Nybro för att gratulera och högtidstala. Ombudsman Bernt Svensson från Fabriks i Nybro stod sen i tur bland många gratulanter.

Fackets framtid är densamma som Bodas och dess människors, låt oss hoppas att den blir lyckosam.

HYTTPOJKEN

*Om livet i hyttan, sa ni,
bland pipor och välsebleck,
beställ lite mera vänner
får ni höra om mästaren Skräcken.
Vi kallade gubben för Skräcken,
bland hyttpojkar ansågs han svår.
Jag började värma på Flöxhult
samma höst jag fyllt nio år.*

*Det var då vi blev arbetskamrater
helt olika nog, minsann.
Jag, en förbaskad snorvalp,
han redan en gammal man.
Där stod jag och vred på min puntel
och värmd e ett smältande glas,
blev rädd, hängde fast i kakan,
när gubben skrek — bättre gas.
Jag hörde en svordom, ett mummel,
det hade ju hänt mig förut.
Du är en förbannad drummel.
Du ska lära dig veta hut.*

*Jag skämdes, såg ner i verkstan
på nytt jag häftade an
och kände helt lätt på min axel
gubbens snusbrända hand.
Den slog ej, den var som en smekning
den liksom förklarade allt
och svetten rann ner i mitt öga
det sved, jag förstod den var salt.*

*Då hörde jag någon sjunga
om brännvin och flickornas gres
och ugnen stod het som en skärseld
ur Luthers lilla katkes.
Det var någon som hojta åt eldarn
— har du somnat din jävla tok,
för på stopparn fick alla skälla,
för stopparn han ansågs ej klok.*

*Jag tittar mot hyttklockan
genom askugnars rökridå
den klockan hade romerska siffror,
för mig var den svår att förstå.
Nu ligger hon nedgrävd på fyllen
bland sopor och aska och sket,
hon gick så förunderligt långsamt,
hon var dryg som en evighet.*

*Och mästaren Skräcken är borta,
han är död sedan många år.
Jag tror inte att mästarn var elak
fast nog tyckte vi gubben var svår.
Hans person skall jag aldrig glömma,
den gubben slog alla rekord
han kämpade hårt här i livet,
med ett uruselt arbetsackord.*

Dikten är skriven av Sigvard Johansson, som i livet var glassipare vid Målerås Glasbruk. Mängden har hämtat den från sänghäftet till Fabriksklubb 4 jubileum i Boda.

GLAS PÅ GALLERI

Sju av Kosta Bodas formgivare visar unika glaskonstverk på Galleri LL i Trollhättan. Det är ett drygt hundratal föremål som ingår i utställningen, som »hängts» av Kjell Engman, formgivare på Boda.

I inbjudningskortet till vernissagen läser vi: »Våra världsberömda svenska glasformgivare har en sida som du inte möter så ofta.

Förutom bruks- och prydnadsglas skapar de också unika konstverk i kollektionen.

»— Du har mött deras namn otaliga gånger i glasbutikerna, men aldrig på det sätt som på vår utställning hos Galleri LL.

Skriver alltså Gösta Gillberg, Dukabutiken i Trollhättan, när han bjuder till utställningen av glaskonst på galleri. Det är ju ett unikt initiativ att bara visa unikt glas av så många formgivare tillsammans. Kosta Boda har därmed introducerat ännu en del av sitt sortiment på ett riktigare sätt. Vanligtvis ser kunderna i glasbutiken de unika föremålen insprängda mellan bruks- och prydnadsglas, där det kanske inte alls kommer till sin rätt.

På den här utställningen, med bara konstglas, har man exponerat varje föremål med allra största omsorg. Det är Kjell Engman från Boda Glasbruk som svarat för utställningens form. Galleriet, som har stengolv och rena släta ljusa ytor, visar föremålen på vitmålade podier.

Göran Wärff, som representerade Kosta Boda på vernissagen, säger:

»— Om man ser konstglaset isolerat från vardagsvaran betraktar man det på annat sätt, genom att man ger glaset andra förutsättningar.

Glas är egentligen poesi. . .

Utställningen hjälper detaljkunden att förstå glas. Alla inblandade deltar helt i processen. Handlarna kommer ifrån säljrollen och gör en insats som kulturförmedlare. Tillbaka i butiken betyder det att förstå glaset bättre - trots priset.»

Förutom Göran Wärff och Kjell Engman är det Paul Hoff, Ulrica Hydman-Vallien, Rolf Sinnemark och Anna Ehrner som deltar i utställningen.

»Linné och hans värld avbildad i äkta Kosta-kristall i en upplaga av endast 225 exemplar.»

I år är det närmot 200 år sedan blomsterkonungen, läkaren och naturforskaren Carl von Linné dog.

Till hans minne utger Kosta Glasbruk en praktfull i äkta kristall som vi naturligtvis kallar »Kostas Linné-skål».

För Kosta och det smäländska Glasriket faller det sig naturligt att hedra Linnés minne. Linné föddes nämligen i Stenbrohults socken nära Älmhult och bröt hela livet enligt en av sina lärjungar på »Smäländske dialecten».

Skålen ingår i vår serie av glaskonstverk med starkt begränsade upplagor, »Kosta Limited Edition», och tillverkas endast i 225 exemplar.

Konstnärinnan Lisa Bauer har gett form och dekor åt skålen.

Lisa Bauer, Sveriges kanske mest välkända tecknare av blomstermotiv, har gett Linnéskålen både dess form och utsmyckning.

Idén till formen fick hon vid Uppsala Universitets 500-års jubileum förra året. På en utställning där fanns ett av Linnés herbarieblad. (Större delen av Linnés samlingar finns annars i England.) På bladet hade Linné klistrat en bild av en urna över den pressade växtens stjälk. Det såg ut som om blomman växte upp ur urnan.

— En urna i kristall, så ska Kosta-skålen se ut, tänkte Lisa Bauer. Det är en form som uttrycker hyllning och fest. En blomsterurna!

Det borde vara en form som var sällsynt tacksam att återge i kristall.

Ett mycket högklassigt och svårt hantverk.

Men när Lisa Bauer fick idén till formen, visste hon inte hur svårt det var att skapa en urna med henklar i kristall.

Svårigheten ligger i att glasmassan i själva skålen hinner kylas ner, innan henklarna läggs på.

När kall och varm glasmassa möts uppstår spänningar i kristallen, som är svåra att behärska.

Men mästarna i Kostas kristallhytta med nestorn Bengt Heintze och den unge Jan-Erik Ritzman i spetsen lyckades med sin stora skicklighet att lösa problemen.

Heintze har förresten anor som glasblåsare som går ända tillbaka till Linnés egen tid. År 1748 anställdes

hans farfarsfarfarsfarfar vid Kosta Glasbruk, och alltsedan dess har hantverksskickligheten, känslan för kristallen och den konstnärliga begåvningen gått i arv från far till son i den Heintzeska släkten.

Under timmar, veckor och månader växte den slutgiltiga formen fram i hyttan i samarbete mellan mästarna och Lisa Bauer. Och hela tiden hade Lisa en bild på sin näthinna av hur dekoren skulle se ut.

Linné och hans värld graverad i den äkta kristallen.

Efter många och långa samtal med botaniska experter bestämde sig Lisa Bauer för de exakta motiven.

Hon avbildade Linné i centrum omgiven av fåglarna i skyn, djuren i skogen, fiskarna i vattnet och så växterna på marken.

Om du tittar på bilden här ser du Linné med sin egen blomma, Linnéan, i handen. Strax intill ser du ormen i trädet. Den representerar Linnés anknytning till läkarkallet.

Blommorna på urnan är alla sådana vars existens är i fara enligt de botanister, som deltar i Projekt Linné. (Projektets uppgift är att bevaka och bevara utrotningsshotade växter i Sverige.)

Lisa Bauer valde: Guckosko, den största och vackraste av våra svenska orkidéer. Klätt, ett förr vanligt äkerogräs. Pimpinellros, silvreviol, nipsippa och våradonis.

En veckas arbete för en mästergörvör.

Sammanlagt ett år tog det för Lisa Bauer och mästergörvörerna i Kostas hytta att arbeta fram den slutliga dekoren.

Många förslag prövades och förkastades, innan skålen fick sin utformning.

Dekoren är handgraverad med ett mycket känsligt och fint utnyttjande av de olika nyanserna i gråskalan. Varje skål tar en vecka att gravera.

— Och det är viktigt att gravörerna inte bara är mycket yrkesskickliga, utan också har känsla för växterna, deras form och speciella byggnad, säger Lisa Bauer.

Med varje skål

följer ett numererat och signerat certifikat.

Skålen är 270 mm hög och 240 i diameter. Den väger ca 3 kilo och är tillverkad i den högklassigaste kristall som finns.

Varje skål följs av ett numererat och signerat certifikat.

De första exemplaren finns nu ute i glasbutikerna. Där kan du beskåda detta prov på svensk glaskonst, formgivning och hantverksskicklighet när den är som bäst.

Fabriks i Kosta 75 år

Knappt har »facket» i Boda hunnit fira sina 60 år innan det är dags för nästa jubilar.

Nu är det Fabriks avdelning 122 i Kosta som skall fira sin 75:te födelsedag. Jubileumsfesten skall hållas på Folkets Hus i

Kosta lördag den 28 oktober.

Kvällen blåses in med glastrumpeter och sedan blir det ett innehållsrikt program med bl.a. resumé över avdelningens verksamhet, högtidstal av Förbundsordförande Enar Ägren, hyllningstal av gästerna, sångprogram av Eva Valdermarsson, allsång, supé och dans.

Mången vill också ställa sig i kön av gratulanter och lovar att försöka berätta om kvällen i nästa nummer.

KOSTA BODA hos ILLUMS BOLIGHUS

tionell omtalelse som överträffade alla våra förväntningar. I samband med utställningen hade vi gravör och smed på plats samt dekoratris som visade hur man arrangerar blommor, kock som blandade sallad och Småländsk meny på Illums restaurang.

Till sist säger Bob att det varit ett perfekt samarbete med Illums folk, marknadsförare, PR - människor, dekoratörer osv. samt Kostafolket. Ett verkligt nöje att genomföra utställningen. Efter en sådan framgång är det lätt att förstå att man nu planerar en fortsättning på detta arrangemang. Tyskland, England och USA är önskeländer. Många hoppas på fortsatt framgång för marknadsfolket.

» — den största satsning vi hittills gjort.» Det säger marknadschefen Bob Söderlund på Kosta om den mycket lyckade utställningen.

— Arbetsförsättningen var att vi på ett så brett och fylligt sätt som möjligt skulle skildra hela vårt företags tämligen fantastiska resurser när det gäller serieproduktion, ateljéproduktion och unikat.

Hos Illums i Köpenhamn är man också nöjd. Utställningen, som nu upphört, men delvis finns till beskådande i en egen sektion i byggnaden blev Köpenhamnsföretagets genom åren största säljframgång.

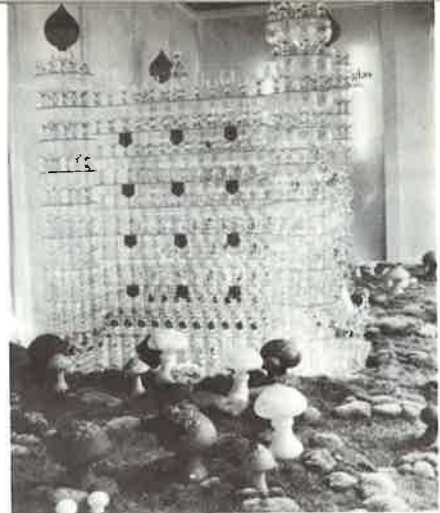
Detta läser Mången i ett klipp från Sydsvenska Dagbladet. Vi citerar vidare:

»Expon kan få en fantastisk betydelse för det svenska glasets fortsatta tillvaro. Ryktet om den fick långväga förståsig-påare, däribland från USA och Australien att fara till Köpenhamn, och en japansk delegation på Parisbesök tog första flyg dit för att kolla in, huruvida superlativerna om denna utställning av svenskt glas hade fog för sig. Det hade de.»

Senare i artikeln sägs: » - De danska konsumenterna har tagit konstnärerna från de småländska glasbruken till sitt hjärta på ett sätt de aldrig gjort förr med icke-danska formgivare, säger garvat folk, som vet. Svenska konsument, försök att fatta vilken rikedom du äger i ditt inhemska glas.»

Där slutar Mången citaten från Sydsvenskan.

Bob Söderlund berättar att det var sju formgivare från Kosta Boda som ingick i utställningen. Dessa var Ann Wärf, Göran Wärf, Bertil Vallien, Ulrika Hydman-Vallien, Anna Ehrner, Kjell Engman och Monica Backström. Utställningen omfattade såväl unikat som ateljé- och serieproduktion. Våra trumpetande glasblåsare var på plats och blåste in utställningen. Drottning Ingrid invigde och inte mindre än 40 journalister deltog i presslunchen. Vi fick en helt fantastisk uppföljning i den danska och sydsvenska pressen. Massor av folk hade hörsammat kallelsen till invigningen av utställningen, som också fick en interna-

Kjell Engman från Boda har byggt det här glasslottet i Illums skyltfönster.

Kostas tre välkända glastrumpetare och Erik Rosén flankerar drottning Ingrid av Danmark.

Här är det Anna Ehrner som pratar glas med besökare på utställningen.

Drottning Ingrid eskorterad av Erik Rosén har stannat till vid Ulrika Hydman-Valliens avdelning.

TURISTSÄSONGEN

Så här på höstkanten känns det riktigt att ta en titt bakåt i tiden och summera sommaren. För Kosta Boda är sommaren en aktiv säljtid, sekundabodarna båg-
nar av turister, vilket inbringar välkomna pengar.

Guiden Birgitta Kronström i Kosta har dagligen kontakt med våra besökare och kan berätta mycket för Mången.

Här är Birgitta (i vitt) fångad mitt i jobbet.

För att vi bättre skall förstå vilken organisation det krävs vill Mången först berätta att t.ex. Kosta Glasbruk under sommaren besökts av cirka 350 tusen människor, Orrefors lika många, Boda 250 tusen. För bruken i Åfors, Johansfors och Skruv, Målarås är siffrorna inte av denna storleksordning, men turistströmmen letar sig dit också.

I Kosta betyder det tusentals människor varje dag som vill se tillverkningen. Att organisera guidningar som tillfredsställer alla besökare är givetvis omöjligt, säger Birgitta. Vi har varit fem guider som ibland fått ta hand om grupper så stora som 60 - 70 personer. Vi har berättat på svenska, engelska och tyska, men det står helt klart att vi också måste kunna guida på franska.

I hyttan har det varit mycket trångt då vi kommit med våra stora grupper. I gravörverkstaden blev det ibland så varmt med alla människor att vi måste avstå från besök där.

I juni och juli kommer de flesta turisterna till oss, fortsätter hon, och då är det mest svenskar. I augusti ökar strömmen av utländska besökare, mest tyskar engelsmän. Ännu i september har vi säsong. Att det utländska inslaget ökar beror nog på det arbete som bl.a. länets Turisttrafikförbund utför.

Många besökare kommer i grupper. Till exempel pensionärer i bussar, skolbarn på studieresa eller företag som tar med sig sina utländska gäster på glasbruksbesök, för det finns en stolthet över våra glasbruk.

Trots att vi redan har många besök vill vi ha flera. Därför arbetar vi tillsammans med researrangörer, både svenska och utländska, för att styra deras resor till oss. Sveriges Turistråd gör också en satsning just nu, som betyder ökad kännedom om oss i Europa, främst Beneluxländerna. Denna marknadsföring har redan resulterat i att Holländska Skolradion varit här och gjort radioprogram om tillverkningen. Man sänder i ett av de fyra programmen och har hundratusentals lyssnare i skolorna och bland husmödrarna t.ex.

Som ett resultat av den stora utställningen av KOSTA BODA i Illum Bolighus i Köpenhamn kommer hela diplomatiska kåren till Kosta i oktober. Det i sin tur

medför vidare spridning om vår glastillverkning till en massa länder i världen genom dess diplomater.

Många sådana specialbesök har vi varje år och nyligen var tolv bussar här med deltagare i Caravan Clubs Rally i Jönköping. Det var alltså omkring 600 tyskar och fransmän som på detta sätt kom i kontakt med Kosta. Konsthögskolan i Stockholm kom med professor och 28 elever. De besökte Boda Smedja, Boda Nova och Shop samt Kosta. Saab Scania och Linjeflyg tillhör också besökarnas digra skara, både med anställda och gäster.

Turisterna är alltså välkomna till våra bruk, men det medför ansvar för att de får trevliga intryck med sej härifrån. För att vi skall klara av jobbet att ta hand om dem har jag några saker på önskelistan: Till exempel måste vi fördela besökarna mellan de olika bruken. Det krävs kanske en bättre profilering av de olika bruken då. Betona varje bruks särart så att de som åker emellan inte känner det som en upprepning. Det måste också finnas tillräckligt med guider för att ge besöken mening. Sekundabodarna måste också kunna ta hand om alla villiga köpare. Toaletter - också för handikappade - måste finnas i tillräcklig mängd, liksom skötrum.

Med en så kraftig turistström riktade till bruken följer också ett ansvar för att det finns annat att göra samtidigt. Ett samarbete med turistorganisationerna är nödvändigt. Initiativen med cyklar och kanoter att hyra har visat sej vara bra. Campingplatser, bad, vandrarhem och matställen av olika klasser är andra saker som betyder mycket för dem som besöker oss. En så enkel sak som bord och bänkar i trevlig omgivning för besökare med egen matsäck kan göra besöket minnesvärt.

Alla vi i Kosta Boda berörs av turism. Direktförsäljningen vid bruken utgör en stor bit av inkomsterna vi behöver. Att ta väl hand om turisterna är alltså angeläget arbete.

Varför inte skriva till Mången och berätta om dina idéer eller synpunkter, slutar Birgitta, full av entusiasmen över sitt jobb.

Ove Alström

TURISTBESÖKEN VID BRUKEN . . .

Som en illustration till artikeln om turistbesöken vid bruken vill Mången citera litet ur ett brev från en dansk skolklass. » — På niornas och mina egna vägnar vill jag tacka för den vänliga och lärorika upplevelse det var att besöka er ... — Vi har samlat alla våra iakttagelser, både när det gäller teknik och temperaturer för hel- och halvkristall. Eleverna noterade att ro och effektivitet kan kombineras, så som vid Åfors Glasbruk, alla visste vad de skulle göra och hade ändå tid med »ett smil» och en vänlig nick till oss skolbarn ...

Som avslutning på vår lärorika svenska resa skall vi göra en utställning. Där kommer att finnas alla fotografier, dias och tusen ting från resan. Vi skall göra produktionscollage från de olika företag vi besökte. Eleverna skall också skriva ett omdömsurats referat till skoltidningen, som ofta citeras av lokaltidningarna. Ringarna sprider sej . . .

Vi ville skriva för att tala om för er hur värdefullt det kan vara med ett skolbesök, även om barnen inte har så stor köpkraft och kanske går i vägen en del under besöket.»

Man slutar med ett tack och säger att man fått inspiration till flera liknande projekt.

Brevet är undertecknat av lärarinnan Kjersti Mathiassen, Syvstjerneskolens, Værløse, Danmark.

Detta är inte det enda brevet av den sorten, som når fram till bruken. Visst är det trevligt att läsa om hur litet som behövs för att skapa good-will för Kosta Boda.

VÆRLØSE KOMMUNE
SYVSTJERNESKOLEN
Skolebarnvejen 1, 3600 Værløse
Kommunalt eller skolebarn 13 13
Telefon 13 13 13 - Telefax 13 13 13

Til
Åfors Glasbruk,
Eriksmåla,
Sverige.

Dato 22.9.78.

SARET AF

(Journ.) NR. (Skolebarn med besøg)

Vedrørende skolebesøg fra København.

På 9.e's og egne vegne må jeg få lov til at takke for den venlige lærerige oplevelse det var at besøge jer. En speciel tak for imødekommenhed da vi forenede med så kort et varsel. Vi havde på et andet glasbruk 2 dage før, med stor flaesko- derfor den u korte besked.

I Vi har samlet alle vore iagttagelser sammen, både angående blæseteknik, pusteteknik, dreje- og faldmetoder, temperaturer og glas, hel- og halvkristal. Noget andet som betog eleverne var de tilsyneladende hersker på Åfors Glasbruk. Man oplevede at ro og tet kan kombineres, alle vidste hvad der skulle gøres og alle lo noget godt, samtidig med at der blev tid til smil og venlige n til os skolebarn.

Som afslutning på denne vor svenske lejrskole afholder vi i sk om 14 dage en udstilling og festaften for samtlige forældre og bedste forældre.

Her vil alle fotografier, dias og ting fra turen blive fremlagt kommenteret. Der vil også være produktionscollager, vi har været på Wittskovle sagbruk, Leasobro Papirfabrik, Udvandrermuseet Filmmuseet, Tøst Mobergs romaner og set filmene- og nu også set landskabet fra hans bøger. Danske børn kan knapt tænke sig landbrug under sådanne forhold. Vi glemte at spørge jer hvor råstofferne fra, det må vi så have til gode.

たんに美しいだけでなく、女性ならではの
微妙な感情の動きを伝える作品を作り
たい。ガラスアートの世界的作家のひと
りであるアン・ヴァーフはそう語ります。
230年の歴史を持つスウェーデンのガラス
メーカー、コスタ・ボダ社のデザイナー
として、1964年から製品づくりにとりく
んでいる彼女、南部地方の森のはずれの
農家に住み、静く美しい大自然から
受けた多くの暗示とインスピレーション
をガラスのデザインに生かしています。
アールヌーボーの時代に盛んなエッチ
ングの技法を、現代的な感覚で表現した
オーナメント、瓶、レリーフ、ボール、皿
など、ソフトな色合いの半透明のガラス
器を中心に、モダンでも繊細性に富ん
だ作品のかわずを一堂に集めて「アン
・ヴァーフの世界」を開催します。

●コスタ・ボダショップが9月15日(金)にオープンします。池袋店5階。

TILL JAPAN... TILL JAPAN...

Japan är ett av Kosta Boda-folket välbe-
sökt land.

Nu har det hänt igen. Den här gången är
det ANN WÄRFF och ROLF SINNE-
MARK som varit där.

Anledning var den World Craft Council-
konferens som arrangerats i Kyoto.

WCC kan väl betecknas som den övergri-
pande organisationen av konsthantver-
karna i världen.

Till denna maffiga manifestation med
2.500 deltagare hade Svensk Form ar-
rangerat den chaterresa i vilken Rolf och
Ann deltog.

Ann Värff var inbjuden av WCC för
en s.k. »individual presentation». Det
betydde att Ann föreläste om sitt eget
glas för deltagarna i glasgruppen på kon-
ferensen, ett 60-tal. Ann berättade om
hur hon handskas med glaset och visade
färgbilder till sitt föredrag. Förutom
detta så hann hon med att deltaga litet i
andra grupper, t.ex. papper, keramik
och lackarbeten.

Nu hade Ann också en annan mycket
viktig sak att uttälta i Japan. Hon var in-
bjuden att för Kostas räkning ha en se-
paratutställning av unikt glas på varuhu-
set SEIBU i Tokyo. Det är ett mycket
stort varuhus som bl.a. har egna galle-
rier. Det blev en mycket bra utställ-
ning, välarrangerad. Den fick ett fint
mottagande, fin respons, som Ann sä-
ger. Det var ett 40-tal unikat som Ann
ställde ut. Till exempel bilden som pry-
der Mängens omslag.

Ändå hann Ann med att resa kring en
hel del i landet. Att se och uppleva den
annorlunda kultur som finns där.

Ann berättar själv:

— Japan är ett fascinerande land. Det
gav mej så mycket. Deras kultur är helt
annorlunda. Mest imponerades jag av de-
ras keramik och lackarbeten. Det finns
en helt annan grund till hur man gör
tingen där. Deras förbrukning är t.ex.
närmast religiös. En enda pjäs innehåller
så mycket av kultur, erfarenhet och kun-
nande. Man kanske skaffar ett kärl till
familjen. Mest kanske det ligger i sin lå-
da hemma, men man använder det ock-
så. Till exempel då det kommer gäster.
Man visar fram sin pjäs med kärlek och
använder den med sådan estetisk finess,
att vi närmast är barbarer vid en jämfö-
relse. Jag ville bara åka hem och göra in-
tima ting här också, ting som ingår i ett
kretslopp av görande och brukande.

I Japan förekommer inget prylsamlande
och det bottnar delvis i religionen, i Zen
buddismen och i uppfostran med bl.a.
théceremonier.

Funktionen fascinerade mej mest. Deras
matkultur är så annorlunda mot vår.
Man gör ätandet så estetiskt tilltalande.
Enkla vackra uppläggningar som inte ra-
seras av gästerna. Mot vårt bordskick,
vårt skövlande av bordet, är det enorm
skillnad.

Japan är ett överbefolkat land. Man le-
ver tätt, tätt intill varandra. Ändå: Det
finns så litet aggressioner, så mycket vän-
lighet. Att åka tunnelbana var en skön
upplevelse med mjuk stämning. Man
minns, som jämförelse, hur det är i
Stockholm. Arg, fult, trasigt, aggressivt.
Man är uppfostrad till vänlighet i Japan.
En dag fick vi se en flygelfabrik. Varje
dag lämnade 80 st svarta flyglar fabriken.
Det var en lustig upplevelse, litet surrea-
listisk. Det skulle kunna bli en fin film.
Man arbetade med en blandning av hand-
arbete och industriteknik.

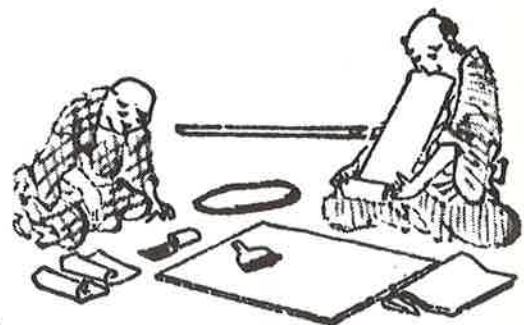

En annan upplevelse jag minns var ett
besök i ett offentligt badhus. Det var i
en liten stad, där inte så många männis-
kor hade egna bad. Badet hade skilda av-
delningar för män och kvinnor. Man

möttes av skära och ljusblå och pistage-
färgade kakel. Vid små tvättkar satt de
som små tvättbjörnar och tvagade sej fli-
tigt. Sedan lögade man sej i en bassäng,
vackert utförd, med mycket natursten.
En dag fick vi vara med om något unikt.
Vi blev inviterade att besöka HOYA
GLASSWORK. Vanligtvis är japanska
fabriker stängda för utlänningar. Men en
av Hoyas designer hade varit min gäst ti-
digare och därför kom vi in. Den japans-
ka artigheten är enorm. Det är nog en av
de allra viktigaste dygderna i Japan, att
vara artig. Vi blev omhändertagna en hel
dag. Export- och marknadschef samt 2
designers tog hand om Dirk och mej

Hoya är en så väl utrustad fabrik. Det
allra senaste teknologiska skedet finns
där. Man har länge haft vanna, som vi,
och gör en utsökt fin kristall. Där är så
rent, så rent. Man arbetar i ljusblåa over-
aller. Hela förädlingen är teknologiskt
sett av högsta klass. Och snabbt går det.
Man etsar, slipar, polerar, blåstrar mm
automatiskt. Man har t.ex. en tallriks-
tillverkning, där man bara spottar fram
produkter av mycket hög kvalitet.
Man har också en tumlarserie för USA-
export som är helt maskingjord, men
man tar betalt som för handgjort. Gla-
sen är helt maskinblåsta i kristall och
automat-djupslipade. Mycket bra gjort.
Och mycket oroande. Man ligger många
steg före oss.

De anställda är grundliga, snabba och lo-
jala mot sitt företag. Det är fascinerande
att se och det ger resultat.

På formgiveriet finns 10 anställda. Men
man har inte i egentlig mening formgiv-
ning som hos oss. Glaset är så ungt i Ja-
pan. Formgivarna jobbar i team och det
är mycket litet utrymme för individuellt
skapande. Men för den skull är det inte
»dött» hos formgivarna. Där finns mas-
sor av skapande aktiviteter. Man har tid-
ningar från hela världen o.s.v. En mycket
levande »verkstad».

Ett glasbruk, som heter IWATA, besökte vi också. Företaget ägs av den kvinnliga direktören och hennes man, formgivaren. Hyttan var mera av den traditionella sorten där, med rundugn med 6 deglar. Men intill deglarna hade man »små svalbon» som man smälte färgat glas i. Totalt 22 olika färger hade man tillgängliga på det sättet. Man arbetade mera i italiensk stil, en märklig sammansmältning av japanskt-italienskt. Men där fanns ingenting att lära.

Också där var vi gäster tack vare den japanska artigheten. Det är annars absolut omöjligt att få komma in i fabriken och hyttorna.

Den japanska resan kommer man att minnas länge. Jag vill gärna åka dit igen. Med mej hem hade jag litet »tryckta papper». Jag samlar på papper med tryck. I Japan fanns det så mycket vackert papper. Man får också en del presenter, lackarbeten, som jag har med hem.

WCC-konferensen i sig själv kunde ha varit som helst, kändes det, den hade inte så mycket prägel av gästlandet. Men tiden går för fort. Det var så mycket man inte hann med att uppleva: drakar, théceremonier, dans, papper, textil och lack. Ofta var det två föreläsningar eller förevisningar samtidigt på WCC-konferensen. Nej, jag längtar tillbaka, slutar Ann.

スウェーデンのグラスデザイナー

アン・ヴァルフの世界

ANN WÄRFF

●会期=9月15日(金)~27日(水)

●会場=西武百貨店池袋店6階=クラフトポート

●主催=西武百貨店

●後援=スウェーデン大使館・スウェーデン国輸出公団

開場 9月17日 東京池袋地区南池袋1-28-1 電話 東京(03)10111 大代表 本園定休

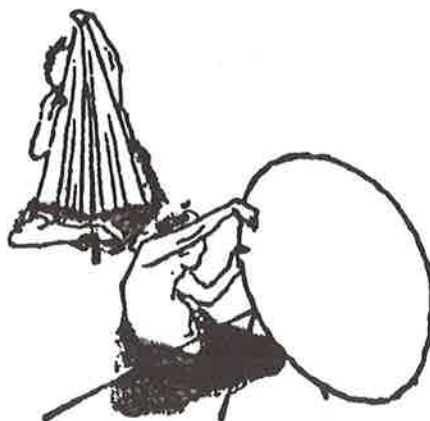

Vid en mellanlandning i Alaska, i Anchorage, sprang jag ut och fick tag i någon människa som lovade att posta mina brev hem till grabbarna. Dom samlar frimärken och vill ha från alla tänkbara länder. Där hade jag gärna stannat, det var så fint. Underbart väder och fin luft. Jag har förresten släktingar där som har ett hotell som heter Helsingland, så det hade nog ordnat sej.

Att landa i Tokyo efter 17 timmars resa var som att stiga in i en bastu iklädd ett heltäckande våtvarmt omslag. Luftfuktigheten var så enormt hög och varmt därtill.

Första kvällen i Tokyo: Vi blev inkvarterade på ett lyxhotell. Efter en stunds vila samlade vi ihop oss och gick ut på stan. Vår guide påminde oss om att det är svårt om man kommer bort, för det finns inga gatunamn och husnummer i Tokyo. Vi hittade en liten fantastisk restaurang. Det är svårt, ja nästan omöjligt, att beställa mat i Japan. Man kan ju inte läsa matsedlarna. Men många restauranter har »plastmat» utanför eller inne så man kan peka på vad man vill ha. Den här första kvällen fick två av våra kompisar i uppdrag att beställa mat åt oss alla. I ett akvarium simmade några levande fiskar omkring, som liknade tjockare strömmingar, litet makrillliknande kanske. Jag fick en sän på min tallrik. Men! Den var levande trots att den var filead. Man åt fisken rå. Filén var avskuren på båda sidor men invälvorna var intakta, huvud och stjärt likaså. Fisken rörde sej fortfarande när tallriken bars ut.

Ja, man hamnade verkligen i en helt annorlunda kultur. Under de tre veckorna åt jag bara rå fisk hela tiden, inte levande igen, men rå. Den vanligaste maten var ett slags risblock med ett litet stycke fisk på, olika sorter. En gång åt jag biff, men det var valbiff. Till risblocken fick man en liten skål med sås och nån grönsak att blanda i.

Efter två dagar i Tokyo åkte vi till Kyoto, där konferensen skulle hållas. Där var ett jättekonferenspalats. Vi var över 2.500 deltagare, men minst lika mycket till hade rymts. Deltagarna kom från 62 olika nationer. Vilka tolkar sen! Under fem timmar kunde de blixtnabbt klara att tolka till en massa olika språk, hela tiden synbart lika svalt och fräscha,

trots hettan och luftfuktigheten. Och vänliga. Alla var vänliga i Japan. Alla ser fräscha ut. Unga och fräscha, gamla och fräscha. Kvinnorna var fantastiskt vackra i sina tydliga mycket dyrbara kläder. Det är klart att det är lätt att klä sej i det klimatet, men man lade tydligen ner omsorg på att vara vacker. Man ser inga barn, eller havande kvinnor, eller gamla människor, på gatorna. Det är för farligt, de skall skyddas och finns hemma. Trots att man hela tiden levde i den strömmande massan av människor blev jag inte knuffad en enda gång, eller ovänligt behandlad. Tvärtom.

I Kyoto bodde vi på ett av de bästa hotellen. Varje dag fick vi en ny kimono. Det var underbart att efter en varm dag ta en dusch och krypa in i kimonon för en stunds avslappning.

Konferensen var jobbig. Jag hade anmält mej till en massa aktiviteter, som inte fungerade. Det enda som fungerade var glasavdelningen, men där var deltagarna inte så många.

Så det blev andra upplevelser som blev viktiga.

Japanerna lever i ett slags »boxvärld», ja askar alltså. Allting ligger i askar. Går man in på en bakgård så ligger till och med soporna i prydliga askar. Överallt i världen luktar det illa, men inte i Japan. Det är så rent. Luften är ren, vattnet är rent och människorna. Floden rann utanför vårt hotell. Man kunde se från fönstret ner i vattnet hur fiskarna simmade, 50 - 60 meter!

En dag gick Lasse Hellsten på Orrefors och jag ner till floden. Där var ett gäng killar, en tjugo stycken, som höll på med att försöka få en jättedrake att lyfta. Man sprang upp den och lyckades också. Draken var kanske 5 - 6 meter hög och gjorde reklam för WCC-konferensen. Dom sprang efter flodstranden och fick upp draken, sen kom dom tillbaka. Jag låg på rygg och tittade på draken.

Det tog en stund innan jag fattade att den störtade. Jag trodde att den stod stilla i luften, men den föll rakt ner. Och det är klart, att skulle den träffa nån, så måste det bli mej. I sista stund kastade jag mej undan, ett sånt där filmkast åt sidan. Jag blev träffad ändå, på benet, men kom lindrigt undan. Jag kunde ha blivit dödad.

TILL JAPAN...

Rolf Sinnemark

Mången fick en stund med Rolf och hans upplevelser på resan.

— Det var en fantastisk resa. Men jobbig, för hela tiden matas man med nya intryck.

Från allra första början blev resan litet »speciell» för mej. Redan på Kastrup kändes det så. Jag höll nämligen på att bli akterseglad, eftersom jag trodde att jag befann mej i transithallen och bara väntande på att få höra högtalaren kalla till start. Men jag var i stora hallen och pratade med några glada danska damer. Till sist måste jag rusa iväg och kolla det hela. I sista minuten kom jag med planet.

Efter konferensens slut stannade vi ytterligare en vecka. Vi åkte omkring och såg en hel del underbara tempel. Till ett tempel åkte vi buss. Den som byggde tempel på 1600 - talet lät plantera 350.000 träd. Tänk dej att åka fyra mil i en allé av träd som står med 7 meters mellanrum! Så klart var inte alla träd kvar nu, men de var jättestora. Jag kunde knappt slita mej från alla estetiska upplevelser jag mötte överallt. Det finns en sån omtanke om alla ting där. Varje sak är så vackert gjord som möjligt. Bara en sån sak som böcker. På konferensen fanns en bok om papper. Man läste den, som man gör där, bakifrån. Det var prover på olika slags trä som så småningom ledde fram till papper genom de olika stadierna i tillverkningen. Där fanns allt om papper. Allt! Vi var flera som gärna ville ha en sån bok. Vi ägnade en hel dag åt att leta efter den i affärer osv. Till slut ledde oss efterfrågningarna till en herre på marknadsavdelningen till ett pappersbruk. Då fick vi veta, att den boken fanns bara i detta enda exemplar. Specialgjort för konferensen.

Vi reste med snabbtåget, »Bulletrain« också. Till pärlfiskarnas kust. Men det var ingenting. Bara ett slags romantiskt bröllopsresemål. Men tåget gör 200 kilometer i timmen. 50 mil på 2,5 timme. Om fem år skall man ha ett tåg som går med magnetkraft, 400 kilometer i timmen.

Hela tiden letade jag kimonos. Hemma var det många som väntade på en. Vänner hade beställt till och med. Lasse och jag sprang omkring en hel del. Man kunde ju inte läsa på skyltarna, man förstod inte vad det står. Jag kom in på ett postkontor för att köpa frimärken. En kille hade hela handen full med frimärken med samurajer på. Såna ville jag gärna köpa. Jag pekade på hans frimärken och försökte tala om vad jag ville. Men han förstod mej inte. Till slut fick jag en hel massa frimärken. Bara fick dom. Man blir stum. Det hände mej flera gånger att jag fick saker, bara.

Det tror jag, att en sån här resa berikar alla. Man blir så fylld av intryck. Inspiration för lång tid framåt.

Med mej hem har jag flera vackra böcker och musik på skiva förutom mina minnen.

Nu vill jag lära mej japanska och åka dit igen. Säger Rolf och försvinner ut i Bodakvällen.

Nedtecknat ur minnet
av Ove Alström

御祝

Bertil Vallien i Australien

Direkt efter öppnandet av Illumutställningen i Köpenhamn flög Bertil Vallien till Australien. För att ordna och öppna tre utställningar i Melbourne och Sydney.

Drottning Ingrid av Danmark önskade Bertil lycka till då han direkt från Illums begav sej till flyget. Till Melbourne först för att öppna en utställning på ett mycket exklusivt ställe, ett slags super NK, som det var för 30 år sen, fast värre ändå, försöker Bertil förtydliga. Georges heter stället.

I Melbourne var det roligast. En enorm uppställning från press, radio och TV. Märkligt nog är man fortfarande en slags exotisk figur där, fortsätter Bertil berätta. Man är en symbol för den mystiska glasvärlden och man förundras mycket över att vi går här i skogarna och handskas med det varma glaset och kanske är i förbund med djävulen.

— Det var tio år sedan jag sist ställde ut i Australien och nu märks en större medvetenhet hos människorna och en stor uppskattning av konst och konsthantverk, som inte fanns sist.

En dryg timmes flygning skiljer mellan Melbourne och Sydney där DAVID JONES Gallery stod redo för Bertil att hänga nästa utställning i. Mycket stora lokaler och väl förberett. — En sån skillnad mot förra gången, då måste jag tränga mej på varuhus och i affärer. Ambassadör och generalkonsul öppnade utställningen och också i Sydney var det stor uppslutning från press, radio och TV. Jag var till exempel inbjuden till ett slags »Halv-sju« - liknande TV-program, som gäst. Jag hade med mej glas att visa upp och tala om. Intresset för konsthantverk var mycket stort. Hur man gör saker o.s.v. Detta borde vi nog, på våra utländska marknader, använda i säljarbetet, för att skapa intresse.

Efter vernissagen åt vi en fantastisk formell middag i David Jones lokaler. Med tjänare och full formell mobilisering. Något man inte kan få vara med om någon annan stans.

I Sydney improviserades också en mindre utställning i en liten butik, BONDI, i en förort. Man hakade på vågen av positiv press, helt enkelt. Det var Kosta Boda Australia som tog det initiativet och de flesta föremålen kom också från vårt fina lager där. Plus en del som inte fått plats hos David Jones.

Utställningarna pågick i fjorton dagar utom hos Bondi, som bara var öppet i tio.

Försäljningen var mycket bar och överhuvud taget var mottagandet väldigt positivt.

Kosta Bodas namn är jättestort i Australien. På bara tio år har det blivit så. Starkt! Jämför med Rolls Royce i vårt medvetande.

Det är vår näst största exportmarknad, ett land med bara 12 miljoner innevånare. Vår största konkurent är Orrefors! och för övrigt finns Waterford från Irland samt tjeckiskt och tyskt glas.

Själva gör man bara ölfaskor.

Utanför utställningarna hade jag massor av upplevelser. Fick många impulser och direkta råd om vårt glas.

Klimatet var underbart för mej, som en svensk senvår-försommar. För att vara i Australien var det ganska kallt, men jag gillade det. Blev bjuden på många beachpartys med enorma grillade biffar. Badade och blev betraktad som en galning. En lördag fick jag vara med om en kappsegling på en triangelbana utanför Sydney i en ganska stor båt, 12 fot och omkring 80 kvm segel. Vi gjorde en del taktiska missar och kom sju. Vi var väl en tolv personer ombord och kanske ölet bidrog till missarna. Där fanns ett badkarstort isskåp midskepps och vi försågs med iskall öl hela tiden.

Livsstilen i Australien är ganska formell, men där finns också en lättsinnig livsmosfär. Fritiden är viktig för människorna, och det hör väl till livsstilen.

Man litar till landets egna resurser att klara sej. Man har ett uttryck »she'll go allright« (hon kommer att klara sej, ungf.) och då menar man Australien. Där finns så enorma naturtillgångar. Man bara skottar järnmalm direkt från dagbrott till båtar för export t.ex. Där utgör de förresten ett stort hot mot vår malm.

Till sist försäkrar Bertil att han gillar flygningen. De långa resorna gör honom upprymd och han trivs med tillvaron som Kosta Boda - ambassadör.

Ove Alström

ERIK ROSÉN PÅ NYA POSTER

I förra numret av Mängden läste vi om Erik Roséns 32 - åriga aktiva arbete i Glasriket. Ända sedan strax efter andra världskriget har Erik Rosén funnits runt ikring oss och mitt ibland oss. Ständigt arbetande för att utveckla Glasrikets innehåll av människor, fabriker och produkter.

Nu har Erik Rosén tagit ännu ett långt älgkliv i sitt liv och återfinns bland de människor som har ett mycket stort inflytande över hela svenska glasnärings. Efter tre veckors resor till Japan bl.a. återvände Erik Rosén för ett tag till Småland och Mängden haffade honom mitt i ett av de raska kliven.

— Nu har du jobbat ett tag i ditt nya jobb. Vari består arbetsuppgifterna?

— Min uppgift inom divisionen i Upsala Ekeby består i att samordna marknadsföringen för alla Upsala Ekebys företag i den mån fördelar kan vinnas i ett sådant arrangemang, att ha ansvaret för det tiotal utländska företag som nu finns inom Upsala Ekeby samt hålla en övergripande insyn i planerna när det gäller produktutveckling inom Upsala Ekeby. Slutresultatet bör bli att utnyttja samordningens fördelar till det yttersta för att kunna, särskilt på den internationella sidan, mäta sig med våra stora utländska konkurrenter.

Vidare innebär medlemskapet i direktiven att jag sitter i styrelserna för dotterföretagen inom Upsala Ekeby och får därigenom en allmän insyn i detta nu stora företags allmänna verksamhet och problem. Jag hoppas därvid att mina praktiska erfarenheter från det lilla och medelstora företaget kan vara till hjälp.

— Var har du din nya arbetsplats och var skall du bo?

— För mig innebär arbetet väsentligt mer resor än tidigare, och jag måste bo-sätta mig mera centralt, därför har jag

skaffat en 4 - rummare i Stockholm, där min fru och jag nu kan bo samtidigt som jag kommer att ha en fast bostad även på Öland, som jag drömt om i hela mitt liv.

— Kommer vi att mötas på bruken, som förr?

— Jag kommer förmodligen någon gång i månaden att vara nere vid bruken, men kan naturligtvis inte få samma kontakt som förrut. En bibehållen kontakt med konstnärerna kommer jag att ha, men jag hoppas verkligen också få tid att gå ut och tala med alla trevliga människor man har lärt känna under årens lopp ute i fabriken och på kontoret.

I din egenskap av Superexpert på glas vill Mängden också ställa några ångsliga frågor om glasbranschen i stort.

— Vad händer med glasmarknaden ute i världen?

— Påverkas den svenska marknaden av vad som händer utanför våra gränser?

— Ute i världen har vi fått en viss hjälp av den svenska devalveringen, och exporten har ju gått hyggligt i år. Våra egna företag har därvid en stor betydelse. Samtidigt skärper ju sig konkurrenterna oerhört genom bättre design och också genom att deras resurser är stora och en hårdare och effektivare marknadsföring. Vi möter verkligen tungviktare idag på marknaden, och jag hoppas vi kan hålla igång en alert och nyskapande produktutveckling, samtidigt som vi får råd till att bibehålla en hög konstnärlig sektor inom vårt sortiment.

— Påverkas den svenska marknaden av vad som händer utanför våra gränser?

— Ute i världen har vi fått en viss hjälp av den svenska devalveringen, och exporten har ju gått hyggligt i år. Våra egna företag har därvid en stor betydelse. Samtidigt skärper ju sig konkurrenterna oerhört genom bättre design och också genom att deras resurser är stora och en hårdare och effektivare marknadsföring. Vi möter verkligen tungviktare idag på marknaden, och jag hoppas vi kan hålla igång en alert och nyskapande produktutveckling, samtidigt som vi får råd till att bibehålla en hög konstnärlig sektor inom vårt sortiment.

— Det svenska glasets problem, är det unikt eller har andra länder drabbats på liknande sätt?

— Det svenska glasets problem är inte unikt, utan här har hela kontinentens glasindustri från Tyskland, Österrike, Belgien etc haft väldiga problem och haft samma strukturförändring som vi här i Sverige. Naturligtvis beror detta på konkurrens från maskinerna och också delvis på andra inköpsvanor bland konsumenterna, som inte anser sig ha råd att köpa handgjort glas eller prioriterar annat här i livet inte minst turistresor, bilar etc.

— Hur tror du att branschen skall finna balans och livskraft?

Vi har mycket svåra avväganden idag om hur mycket vi måste underkasta oss tekniska förändringar för att bli livskraftiga och ha konkurrenskraftiga priser och samtidigt behålla flexibiliteten som möjliggör nyskapande och profilering av sortimentet. Problemet är att få alla medarbetare att förstå och acceptera åtgärder som är nödvändiga för att hålla konkurrensen uppe. Informations- och kontaktproblemet är mycket svårt att lösa i dag i synnerhet som företaget har blivit så stort.

— Hur blir vår framtida status som glas-tillverkare beträffande kvantitet och kvalitet?

— Min tro är att vi måste behålla vår höga kvalitet när det gäller design och utförande och även ha ett förhållandevis stort sortiment samt ha resurser för unik- och ateljéproduktion. Vi måste jobba inom det övre prisskiktet, och det är också den förutsättning som nödvändiggör en sådan planering av produktutvecklingen.

— Till sist, vad önskar du mest av allt just nu för svenskt glas och för dej personligen?

— Min stora förhoppning för närvarande är att vi, trots alla svårigheter och nödvändiga omställningsåtgärder, skall ha styrkan både att behålla offensiven på alla våra områden och svetsa samman företaget till en stark enhet. Det måste vi för att klara oss. Jag önskar också att vi kan behålla direkta mänskliga kontakter i detta stora företag, om än i något annorlunda form än tidigare.

Ove Alström

Hur blir det med VANDRARHEM i Boda?

Turisterna, som kommer till glasbruken, är viktiga för oss i näringen. För de allra flesta gäller att de stannar till ett tag, några timmar under en dag, och ser på tillverkningen samt handlar i våra bodar. Ju mera innehåll vi kan ge till våra glasbruksorter, ju trevligare blir det att åka dit. Möjligheter till övernattnings i vettiga prisklasser hör till vad som borde finnas överallt.

I Boda har man den gamla skolan, som är planerad att användas till vandrarhem. Redan förra året hade man färdiga ombyggnadsplaner och alla godkännanden som behövdes.

Av olika skäl blev arbetet inte igångsatt då. Men nu har kommunen en förnyad ansökan liggande för behandling. Den gamla ombyggnadsplanen kostar litet mer att genomföra nu, allting blir dyrare. Enligt den senaste beräkningen går omändringen på 470 tusen kronor. Byggnadsnämnden i Emmaboda har fått sin

Den gamla skolan i Boda. Blir det vandrarhem till sommaren 1979?

ansökan hos Länsarbetsnämnden tillstyrkt, berättar Bernhard Olsson då Mängden ringer och frågar. Nu finns ansökan hos Arbetsmarknadsstyrelsen. Om någon månad kanske det finns ett besked. Det gäller andra regler för bidrag nu, men omkring en tredjedel kan man få genom att sysselsätta i första hand äldre lokalt bunden arbetskraft.

Om allting går som det skall hoppas man hos Byggnadsnämnden i Emmaboda att arbetet skall kunna sättas igång i januari eller februari. Man räknar med en ombyggnadstid av omkring 5 månader. Låt oss hålla tummarna för att det skall klaffa.

Då får Boda ett vandrarhem med 32 bäddar i 2-, 3- och 4-bäddsrum. Svenska Turistföreningen bidrar med viss inredning. Sen gäller det att få rörelsen utarrenderad eller på annat sätt i funktion.

Detta är RUBENS STUGA i Boda, en idyll att att besöka.

Rubens stuga i Boda

Det fanns en mästare i Boda en gång som hette Ruben Hjelm. Han har bland annat gett namn åt ett vackert glas, designat av Signe Person - Melin.

Ruben och hans syster bodde i en liten stuga bakom Konsum i Boda. Ruben gick ur tiden för länge sedan, men hans syster levde till i våras. Nu är stugan tom på människor, men innehåller den miljö som var verklighet för många glasarbetarfamiljer. Också stora familjer med många barn.

I sommar har man renoverat miljön omkring stugan och det har gått prat om att den skall bli museum.

Mängden frågade Erik Rosén om den saken.

— Sedan länge har jag tänkt att när Ruben och hans syster dör skall vi bibehålla denna unika glasblåsarbyggnad med tidsenliga möbler i det skick som den haft under Rubens levnad. Här får man en god inblick i hur folk levde på 1800-talet och det lilla utrymme som stod till förfogande för stora barnfamiljer.

Det bör nu vara ett intresse för alla turister och andra intresserade som kommer till Boda att komma in och titta på hur Ruben och hans syster levde i hela sitt liv från födseln till döden.

Mängden återkommer med mera detaljer om Rubens stuga. När det blir öppet och så vidare.

ÅLDERSFÖRDELNINGEN för anställda vid Kosta Boda

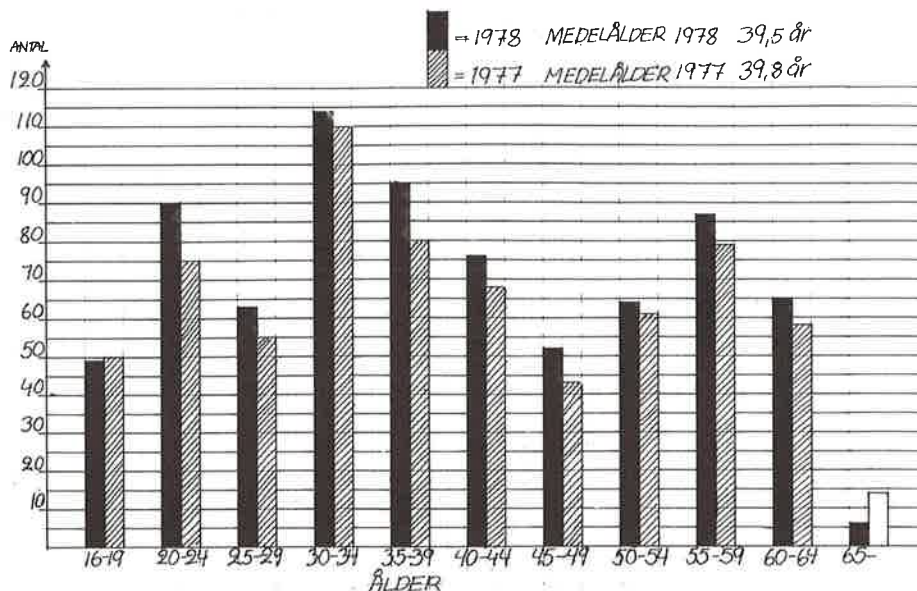
Med statistik kan man bevisa vad som helst, hävdar en del kritiska röster.

Det kan man säkert, men här tjänar statistiken till att berätta för oss om åldersfördelningen vid Kosta Boda.

Tabellen gapar över åren 1977 och 78. För det senare året gäller att Royal Kronans anställda finns med. Medelåldrarna var 1977 39,8 och 1978 39,5 år. Staplarna i diagrammet visar hur många anställda det finns i de olika åldersgrupperna. Där finns till exempel 50-talet

16 - 19 åringar, vilket tyder på en god nyrekrytering. Efterkrigsbarnen finns med i diagrammet de också. Se på de höga staplarna för 30 - 39 åringarna. Genomsnittsåldern vid de olika bruken fördelar sej så här:

Kosta	39,3 år
Boda	39,8 år
Åfors	38,3 år
Johansfors	40,7 år
Skruv	40,5 år
Målerås	39,5 år

BRUKS- MUSIKENS DAG

En stor och applådvillig publik samlades i Kosta då BRUKSMUSIKENS DAG inleddes med marsch genom samhället från två utgångspunkter. Uruppförande av marschen »I GLASRIKET» av Robert Sjölin blev en höjdpunkt.

Mer än hundra musiker från fyra kårer deltog. Det var Kosta, Lessebo, Hovmantorp och Johansfors kårer som tillsammans underhöll publiken i över två timmar.

Robert Sjölin hade arrangerat en stor del av den musik som spelades och han var också ledare för samspelandet.

Man inledde med paradmarsch genom samhället från två utgångspunkter och samlades vid muséet Gamla Kosta.

Varje kår presenterade sitt eget program för att senare spela tillsammans, alla hundra musikanterna. Man spelade bl.a. »Glastrumpetarmarsch» av Gustav Lotterer, »Kristallen den fina» för att nämna musik med glas i.

I programmet ingick en presentation av forskningsprojektet »I Glasriket».

Höjdpunkten blev alltså uruppförandet av marschen »I Glasriket». Den blev så populär att musikanterna måste spela den omigen direkt.

Det här arrangemanget avhölls redan i mitten av augusti, men var så trevligt att det tål tidens tand utan att minnet bleknar. Inte minst tack vare de bilder som Sten Robért tog.

ARBETSLIVS- FORSKNING

I Östra Småland läste vi en notis om att Arbetslivscentrums forskningsprojekt kommer att vidgas till att omfatta också den manuella glasindustrin.

Forskningen kommer att bedrivas av Arbetslivscentrum tillsammans med de fackliga organisationerna. Syftet är att utveckla tillämpbara modeller och alternativ för politiskt och fackligt inflytande över strukturmöndlingen.

Konsekvenserna av eventuella nedläggningar ska nu tas fram i ett större sammanhang, är det tänkt.

Projektet skall ses som en fortsättning på de studier som Arbetslivscentrum genomförde under våren på Emmaboda Glasverk.

ÅSIKTEN

Hur var din semester?

Vad tycker du om den femte semesterveckan?

Jag och min flickvän Ann-Marie hade planerat åka till västkusten och njuta av svensk högsommarvärme och salta bad. Men som vanligt satte vårt nyckfulla klimat en käpp i hjulet.

I stället blev det en bilresa till Italien via Tyskland och Österrike. I Italien, som var mycket generös med både värme och sol, tillbringade vi en härlig vecka i Alas-sio. Badade, solade och om kvällarna bilade vi runt i de små byarna och såg hur befolkningen bodde och levde.

Vi var också i Venedig och San Remo och besökte bl.a. glasbruk.

Hemfärden gick över Schweiz med dess vackra natur. Hela resan var toppen och vi gör gärna om den.

*Sven-Olof Chytræus
Johansfors Glasbruk*

Utanför hotellet i Alas-sio.

Semestern har väl inte varit vad man önskar sig av en ledighet. Väderleken var ju dålig, men det allra sämsta är ju den dåliga information man får om brukets vara eller inte vara, det hänger ju som ett hot över en dagligen och stundligen. 5:te semesterveckan är bra, om man vet att man är välkommen tillbaka.

Tidningen »Mängen» är trevlig. I den får vi lite information om de övriga glasbruken i gruppen.

*Rune Lindahl
Royal Krona Glasbruk Målerås*

Jag har haft en lugn och skön semester. Barnen och jag var en vecka i Lysekil. Vi hade tur med vädret. Vi åkte färjan över Gullmarsnfjorden till Lysekil.

Naturen där var mycket vacker med kaprifol som växte vilt bland klipporna och doftade så gott. I Lysekil myllrade det av turister, många kom i segelbåtar och även i motorbåtar. Vi var också i Göteborg och gjorde ett besök på Liseberg. Vägen ner till Göteborg körde jag över Orust och Tjörn, där det var mycket naturskönt. Det var väl ordnat för turister med rastställen, där man kunde få en kopp kaffe och beundra utsikten. Resten av semestern har jag varit hemma och tagit det lugnt och kopplat av.

*Margareta Friberg
Kosta Glasbruk*

Hela familjen, min man, jag och tre barn var i Ungern på semestern.

Höjdpunkten var ett riktigt bondbröllop. Min mans systerson gifte sej med en bonddotter. I två dagar varade bröllopet. Först var det borgerlig vigsel - den officiella - och sedan kyrkvigseln. Hos borgmästaren - en kvinna - var rummet, i nåt som motsvarar Folkets Hus ungefär, vackert dekorerat med blommor och flik-korna hade folkdräktsinspirerade klänningar på sej med massor av brodyr. Festen varade sedan till nästa dags kväll. Det var massor av mat och dans till riktig zigenarmusik, den ungerska folkmusiken. Czardas heter den riktiga dansen där nere och det klarade jag faktiskt av att dansa.

Ett sånt semesterminne glömmar man inte i första taget.

Familjen var tre veckor i Ungern och den sista veckan var vi, som vi brukar, hemma.

Femte semesterveckan är bra, tycker jag. Särskilt de år vi åker ner till min mans hemland. Man kanske till och med kan spara ihop till en långsemester någon gång.

*Britt-Mari Francsics
Boda Glasbruk*

Ett par minnesbilder från Ungernresan.

PELLETS...

**I Mängen har vi länge haft rapporterna om tillblivelsen av Mängstation med pel-
leteringsanläggning som följetong.**

Också i detta nummer kommer en liten rapport som talar om varför beslut om lokaleringen dröjer. Blir det pellets från Lindås eller Emmaboda framöver?

Svaret på frågorna finner vi i en artikel i Östra Småland i sept. - 78. Därifrån citerar vi:

» - För det första drog det ut väldigt länge på tiden när det gällde Emmaboda kommuns eget uppdrag och det var SJ som ställde till dom problemen, säger Industriverkets Rune Sjöberg, styrelseordförande i AB Glaspelletts.

Då syftar han på ett stickspår i Lindås. Ett av lokaliseringsalternativen är Lindås och nu är det efter många turer klart att kommunen får köpa tomten med industrispåret av SJ. Det andra alternativet är Emmaboda Glasverk och en ombyggnad av de lokaler som vanns rymdes i.

- Båda alternativen har för- och nackdelar. Vi får emellertid alldeles för stora lokaler i Emmaboda. Onödigt stora och då blir det kostsamt när dom ska värmas upp och ventileras. Så problemet är inte så förfärligt enkelt, menar Rune Sjöberg.

- Dessutom är det besvärligt att få ett fast anbud på en ombyggnad. Eventuellt kan det dröja ytterligare några veckor innan beslutet tas, men det är mycket brådsnande. Vi måste ju söka bl.a. avskrivnings- och lokaliseringslån, fortsätter Sjöberg.

Klart är emellertid att Sala International har antagits som maskinentreprenör. Anbudssumman låg på 8,5 miljoner och detaljprojekteringen har redan påbörjats.

Man räknar med att det tar cirka ett år att bygga 15 miljonersanläggningen, som kommer att lösa de manuella glasbrukens arbetsmiljöproblem (dammet). Sex man kommer att sysselsättas.

Glaspelletts ägs av Färe-Marcolin Konstglas i Ronneby. Kosta Boda, Lindshammars Glasbruk, Nybro Glasbruk, Orrefors Glasbruk, Sea Glasbruk och Älg-hults Glasbruk.»

Fortsättning följer, som det brukar stå i följetonger.

Nästa gång vi möts i spalterna hoppas vi kunna rapportera mera konkret om pellets.

BODA ZOO

På marknadsavdelningen ligger man i. Hittar på alla möjliga knep för att intressera folk för Kosta Bodas produkter.

I sommar har man haft en tävling för att rikta intresset mot Boda Zoo. Överallt har man hittat våra glasdjur utställda och tävlingsformulär. Marknadsavdelningen lovade glas för 5.000 kronor och alla djur i Zoo - serien till vinnaren. De följande 500 vinnarna fick ett djur, lovades.

Nu har tävlingen sedan länge varit avgjord. Resultatet av alla deltagarnas mödor finns utställt hos Rosenthal Studio-Haus, Birger Jarlgatan, Stockholm. Har du ärende till huvudstaden så gå dit och titta.

ANNIKA JERNSTIG från Mantorp blev förstapristagare. Dessutom en förfärlig massa människor från A till Ö runt om i landet, som alltså fick ett Boda Zoo-djur. Bevislingen finns det nu massor av människor som fått en påminnelse om Kosta Bodas existens och alerta marknadsföring. Till gagn för oss alla, hoppas Mängen.

PERSONALNYHETER

BÖRJAT

KOSTA

Stana Suran	städn.
Tore Johansson	hyttan
Heinz Stasny	hyttan
Benny Fagerlund	underhållsavgd.
Annie Nygren	städning
Barbara Stark	hyttan
Jörgen Andersson	sliperiet
Stig Carlsson	underhållsavgd.
Leif Ahlex	hyttan
Birger Friberg	hyttan
Christer Ohlsson	smältning
Jan-Inge Lindskog	sliperiet
Magnus Håkansson	hyttan
Jan Nilsson	hyttan
Hans-Erik Hedlund	markn. avd.
Britta Petersson	markn. avd.
Brith Gyltman	markn. avd.
Karin Wahlström	VD-sekr.
Marie Petersson	centrallagret
Staffan Bergström	marknadsavgd.

SLUTAT

Ilse-Lill Ahlqvist	sliperiet
Roger Stuhr	underhållsavgd.
Jens-Peter Leek	gravörverkt.
Johnny Patron	sliperiet
Torsten Hammerby	glaskammaren
Tore Johansson	hyttan
Roland Pertell	smältning
Magnus Frisell	sliperiet
Dragomir Petković	underhållsavgd.
Michael Stuhr	hyttan
Stig Sjöberg	marknadsavgd.
Nils Tenglid	marknadsavgd.
Jan Janderson	personalavgd.
Inger Persson	VD-sekr.
Cecilia Ström	centrallagret
Britta Petersson	marknadsavgd.

BODA

Jonas Hammarling	hyttan
Christina Karlsson	glaskammaren
Majken Eriksson	glaskammaren
Yrsa Ekström	glaskammaren

Ann-Charlotte Brodin	hyttan
Bernt Elofsson	smedjan
Agda Sandberg	glaskammaren
Rune Sandberg	sliperiet
Helen Petersén	sekundaboden

ÅFORS

Linnéa Svensson	hyttan
-----------------	--------

JOHANSFORS

Sonja Rapp	glaskammaren
------------	--------------

SKRUV

Ingvar Gill	hyttan
Arvid Jonasson	hyttan
Jan Nilsson	hyttan
Magnus Håkansson	hyttan

PERSONALRABATTER

Det är inte så dumt att tillhöra en stor koncern ibland. Tänk vilka fina tillfällen alla anställda har att handla med personalrabatter numera, både glas och keramik och porslin. Snart är det faktiskt jul igen och en del av de eviga julklappsproblemen löser man enkelt genom interna inköp. Förresten, kan man visa sin solidaritet bättre, både arbeta åt och handla av sitt eget företag?

Samtliga anställda och pensionärer inom koncernen är berättigade till i varje butik gällande personalrabatter mot uppvisande av gällande inköpskort. Vid anfordran skall legitimation företes.

I den *egna arbetsplatsens butik* får kortet utnyttjas även av nära anhörig.

Ett för hela koncernen enhetligt rabattkort kommer att distribueras till samtliga anställda och pensionärer före årsskiftet 1978 - 1979.

Efter årsskiftet 1978 - 1979 är tidigare utfärdade inköpskort ogiltiga.

Inom UPSALA-EKEBY koncernen finns

idag personalförsäljningar för koncernens produkter enligt följande:

Porslin: Rörstrand, Lidköping; Gefle Porslin, Gävle.

Keramik: Steninge Uppsala, Stålgatan 14, och Steninge Gävle, Riggaregatan 15

Glas: Kosta, Boda, Johansfors, Åfors, Skruv, Målerås, och Reijmyre.

För GENSE:s produkter kommer en försäljning till personalen att öppnas i Eskilstuna under 1979, men redan nu finns en butik i Ronneby.

TIPSET

- 1) Vad betyder APARTHEID?
 1 Lika rättigheter oavsett ras ☐
 x Rasdiskriminering (åtskillnad) ☒
 2 Endast för färgade ☐
- 2) Var i Växjö står Vicke Lindstrands skulptur
 »LEGEND I GLAS»?
 1 I Linnéparken ☐
 x I Strandbjörket ☒
 2 I Teaterparken ☒
- 3) Vem uppfann VACCINET?
 1 Edvard Jenner ☒
 x Marie Curie ☐
 2 Albert Schweitzer ☐
- 4) Vad heter chefen på Stadsteatern i Stockholm?
 1 Erland Josephsson ☐
 x Jan-Olof Strandberg ☒
 2 Viveca Bandler ☒
- 5) Vilken är huvudingridiensen i BORSJTJ?
 1 Lök ☐
 x Surkål ☐
 2 Rödbetor ☒
- 6) Vilken kvinna invaldes i Svenska Akademien 1978?
 1 Sara Lidman ☐
 x Kerstin Thorvall ☒
 2 Kerstin Ekman ☐
- 7) Vem uppfann BOKTRYCKARKONSTEN?
 1 Martin Luther ☐
 x Johan Gutenberg ☒
 2 Isac Newton ☐
- 8) Vilken konststil utövar SALVADOR DALI?
 1 Realismen ☐
 x Surrealismen ☒
 2 Kubismen ☐
- 9) Vem uppfann TELEFONEN?
 1 Thomas Edison ☐
 x Albert Einstein ☒
 2 Graham Bell ☒
- 10) Hur stort är UTTAGET av glas i NYA VANNAN
 i KOSTA om dygnet?
 1 6 ton ☐
 x 14 ton ☐
 2 5 ton ☐
- 11) Vilken SVAMP kallas även STENSOPP?
 1 Karl-Johan ☒
 x Kantarell ☐
 2 Brunsopp ☐
- 12) Vilket år föddes CARL von LINNE?
 1 1732 ☐
 x 1707 ☐
 2 1778 ☒

Din lösning på TIPSET 3/78 skall vara redaktionen tillhanda senast den 15 november 1978.

Fem vinnare med rätta lösningar får som vanligt en lottsedel vardera.

Adressera ditt brev till TOMMY RAGNARSSON, Kosta Boda AB, KOSTA.

Märk kuvertet i övre vänstra hörnet med »TIPSET».

NAMN..... ADRESS.....

RÄTT RAD!

Nu är tipsredaktionen glad. För den här omgången hade lockat många att svara. Det kom hela 17 svar, varav 9 hade 12 rätt. Som du kanske minns var det 5 stycken vinnare som skulle få en lottsedel.

När vi hade funnit alla med tolv rätt gjorde vi en dragning om vilka som skulle få lottsedel.

Vi vill alltså gratulera Britta Cederblad, Emmaboda, Ernst Nilsson, Kosta, Ulla Winnhem, Kalmar, Gudrun Thorén, Karlskrona, och Carl-Axel Hallberg, Nybro, till lottsedlarna. Hoppas att ni alla vinner högsta vinsten på era lotter. Detta måste väl vara inspirerande för alla att vara med i den nya omgången av Tipset.

Apropå! Mången har tydligen större geografisk spridning än redaktionen kände till. Titta på hemorten för vinnarna. De är väl knappast pendlare till Kosta Bodas bruk alla? Men säj den redaktion som ogillar att den egna tidningen blir spridd och läst. Mången har ingenting emot det.

Rätt rad, slutligen, skall se ut så här:

X 1 1 X X 2 1 X 2 1 2 X.

PRAKTISK AVSTRESSNING

På fem minuter kan man stressa av med en metod som kallas PRANAYAMA. Man kan göra det var som helst och precis när det behövs.

Mången har skrivit av metoden från en ny bok som heter NATURLIGT-VIS av Ingrid och Lena Olausson.

Alltså:

Sitt bekvämt och vilsamt. Blunda gärna. Slut till *höger* näsborre med högra handens tumme. Andas *ut* genom vänster näsborre och andas in igen med vänster näsborre.

Håll kvar handen och släpp greppet med tummen och lägg i stället pekfingeret mot *vänster* näsborre så den sluts. Andas *ut* genom höger näsborre och andas sedan in igen. Andas växelvis på detta sätt i fem minuter.

Man ska alltså andas ut först och in sedan genom samma näsborre. Hela tiden andas man normalt, lugnt och utan ansträngning.

Efter en stund känner man hur lugnet sprider sej genom kroppen och man känner sig skönt avspänd.

Pröva genast, uppmanar Mången, som vill möta avspända läsare framöver.